

ชาดก

500 ชาตติ

เล่ม 1

ดีตะธารา

หนังสือ ชาดก 500 ชาติ

ได้รวบรวมมาจากเรื่องเล่าพุทธประวัติในแต่ละชาติขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอาไว้

ในเล่มนี้ เป็นเล่มที่ 1 รวบรวมมาได้ 13 ชาดก

มุณิกชาดก	หน้า	3
นิโครธมิดชาดก	หน้า	7
ขขิรังคารชาดก...	หน้า	13
มาลุตชาดก...	หน้า	18
กรุงดมิดชาดก	หน้า	23
ดิษฐ์มชาดก	หน้า	27
วัณณุปกชาดก	หน้า	30
ขัลลภุยชาดก	หน้า	35
วัฏฏกาชาดก	หน้า	45
ติตตติรชาดก	หน้า	47
มัจฉชาดก	หน้า	50
กัณฑลกลชาดก	หน้า	53
ติขทุกชาดก	หน้า	56

ชาดก 500 ชาติ

มุณิกชาดก

นิทานชาดกว่าด้วยผู้มีอายุยืน ชาวนาครอบครัวหนึ่งได้เลี้ยงโคไว้สองตัว ชื่อ มหาโลหิต กับ จุฬโลหิต และเลี้ยงสุกรตัวหนึ่งชื่อ มุณิกะ ทุกๆวัน ชาวนาจะนำโคทั้งสองไปทำงานหนักตรากตรำ โคจุฬโลหิต เห็นหมูมุณิกะอยู่กินอย่างสบายจึงอดน้อยเนื้อต่ำใจชาวนาไม่ได้

สถานที่ตรัสชาดก

.....เขตวันมหาวิหาร นครสาวัตถี

สาเหตุที่ตรัสชาดก

.....พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบว่าพระภิกษุรูปหนึ่งมีความปรารถนาจะสึก เพราะได้รับการเอาอกเอาใจพูดจาชักชวนแพะโลมจากสาวแก่นางหนึ่ง พระพุทธองค์จึงทรงสอบถาม พระภิกษุรูปนั้นก็ยอมรับแต่โดยดี พระบรมศาสดาจึงตรัสเตือนสติว่า

“ดูก่อน ภิกษุ มิใช่แต่บัดนี้เท่านั้นที่หญิงคนนี้ทำให้เธอพินาศ เมื่อก่อนนี้ เธอถึงกับสิ้นชีวิตในวันวิเวกของหญิงคนนี้ ต้องเป็นอาหารอันโอชะเลี้ยงคนมากมายในงานทีเดียว” ตรัสดังนั้นแล้ว พระองค์ทรงนำ มุณิกชาดก มาตรัสแสดงดังนี้

เนื้อหาชาดก

....ในอดีตกาล สมัยพระเจ้าพรหมทัตครองกรุงพาราณสี ณ ชนบทแห่งหนึ่ง ชาวนาครอบครัวหนึ่งได้เลี้ยงโคไว้สองตัวพี่น้องชื่อ มหาโลหิต กับ จุพโลหิต และเลี้ยงสุกรตัวหนึ่งชื่อ มุณิกะ

แต่เช้าตรู่ทุกๆ วัน ชาวนาจะนำโคทั้งสองไปไถนา บรรทุกน้ำ บรรทุกพินกว่าจะได้กลับบ้านพักผ่อนก็ตะวันตกดินไปแล้ว ไม่ว่าจะงานใดๆ ที่เป็นงานหนักตรากตรำ ชาวนาได้อาศัยแรงโคทั้งสองนี้เสมอ กล่าวได้ว่าโคทั้งสองเป็นกำลังสำคัญของครอบครัวทีเดียว

อยู่มาวันหนึ่ง ชาวนาได้จัดพิธีหมั้นลูกสาวของตนให้กับชายหนุ่มคนหนึ่ง หลังจากพิธีหมั้นผ่านพ้นไปแล้ว แก่ก็คิดเตรียมงานสำหรับวันแต่งงานที่จะมาถึงในไม่ช้า ทุกๆ วัน ลูกสาวชาวนาจะนำข้าว ถั่ว รำ และอาหารอย่างดี จำนวนมากไปเลี้ยงหมูมุณิกะ เมื่ออากาศร้อน หญิงสาวจะ

อาบน้ำชำระร่างกายให้มัน แม้พื้นคอกสกปรกก็จะลงมือฉို့ให้สะอาดเอี่ยม
ตกกลางคืนจะสุมไฟไต้ยุงให้

ส่วนโคทั้งสองพี่น้องไม่เคยได้รับการเอาอกเอาใจเช่นนี้เลย ต้องออก
ทำงานแต่เช้าตรู่ ได้รับแต่เพียงข้าวลืบ หญ้าแ่กๆ หรือใบไม้แห้งๆ เท่านั้น
โคจุฬโหดเห็นการกระทำของชาวนาและบุตรสาวเช่นนี้อดน้อยเนื้อต่ำใจ
ไม่ได้ จึงกล่าวรำพันกับโคมหาโหดผู้เป็นพี่ว่า “คูซึพี่ เราทั้งสองทำงาน
หนักสารพัดอย่างไม่มีว่างเว้น แทบจะเรียกว่าเราเป็นผู้ทำมาหาเลี้ยง
ครอบครัวนี้ก็ยังได้ แต่เราได้กินเพียงข้าวลืบ ฟางหญ้าแห้งๆ ใบไม้แ่กๆ
อย่างนี้ ส่วนเจ้าหมูมุณิกะ วันทั้งวันเอาแต่นอน ไม่เคยทำอะไรสักอย่าง
เดียว กลับได้กินข้าวอย่างดี ช่างไม่ยุติธรรมเลย”

โคมหาโหดผู้พี่ จึงกล่าวเตือนน้องว่า “น้องรัก เจ้าอย่างได้คิดอิจามุณิ
กะเลย ที่มันกินอย่างนี้ ไม่ได้กินเพื่ออยู่ แต่กินเพื่อตาย คอยคูสิอีกไม่กี่วัน
เมื่อถึงวันแต่งงานของคุณหนู เขาก็จะจับมันแกงเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน เจ้า
กินแต่ข้าวลืบอย่างนี้ นะดีแล้ว อายุจะได้ยืน ”

และแล้วก็ป็นจริงตามคำของโคมหาโหด เพราะต่อมาอีกไม่นาน เขาก็
ช่วยกันจับสุกรมุณิกะฆ่าทำแกงเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานแต่งงาน มิใช่ที่หมู
มุณิกะจะแผดเสียงร้องขอชีวิตอย่างน่าสงสารก็ไม่มีใครเห็นใจ ชำนายสาว

ซึ่งเคยเอาอกเอาใจมันอย่างดีตลอดมาเมื่อครั้งก่อน ยังลงมือช่วยฆ่าอีกแรง เสียด้วย โคจุพลโหิตจึงกล่าวกับ โคมหาโหิตว่า

“ พี่จะ ฉันเห็นโทษของการกินมากๆ ของเจ้าหมุณิกะแล้วว่าเป็นอย่างไร ทำให้รู้สึกว่ากินหญ้าแก่ ๆ กับใบไม้แห้งๆ ของเราช่างเป็นอาหารที่ ประเสริฐสุดจริงๆ กินแล้ว อายุยืนกว่าอาหารร่อยๆ ของเจ้าหมุณิกะตั้งร้อย เท่าพันเท่าเชียว ” แล้ว โคทั้งสองพี่น้องก็สนทนากันต่อด้วยความเบิกบาน ใจ

ประชุมชาดก

..... เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมจบแล้ว ทรงเทศนาอริยสัจ ๔ พระภิกษุรูปนั้นตั้งใจไปตามคำพระธรรมเทศนา บังเกิดความสลดใจเห็น กายในวิภวสงสารและโทษของการครองเรือน สามารถระครองใจให้หยุด นิ่งตั้งมั่นในศูนย์กลางกาย ได้บรรลุดรรรมดำรงอยู่ในโศดาปัตติผล แล้ว พระบรมศาสดาทรงประชุมชาดกว่า

สุกรมุณิกะ ได้มาเป็นภิกษุผู้คิดจะสีกุรูปนี้
 โคจุพลโหิต ได้มาเป็นพระอานนท์
 โคมหาโหิต ได้มาเป็นพระองค์เอง

ข้อคิดจากชาดก

๑ . ไม่ว่ากาลไหนๆ ภิกษุไม่ควรโกเล่ชิดสตรี พระอานนท์เคยทูลถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า ภิกษุควรประพฤติคนอย่างไรต่อสตรี

พระพุทธองค์ทรงตอบว่า “ อย่าได้พบปะสตรีใดๆ เลย ”

พระอานนท์ทูลถามว่า “ ถ้าจำเป็นต้องพบปะจะทำอย่างไร ”

พระพุทธองค์ทรงตอบว่า “ ก็อย่าพูดคุยด้วย ”

พระอานนท์ทูลถามว่า “ ถ้าต้องพูดคุยด้วยจะทำอย่างไร ”

พระพุทธองค์ทรงตอบว่า “ ก่อนจะพูด ตั้งสติให้มั่นคงแล้วรีบพูดให้เสร็จ ธุระโดยไว ”

๒ . ผู้ที่เป็นผู้นำได้ ต้องหมั่นสังเกต หมั่นอบรมตนเองและบริวารให้มีความมักน้อย สันโดษ พอใจในปัจจัยตามมีตามได้ ไม่โลภ มีความหนักแน่น ไม่อิจฉาริษยา

นิโครธมิกชาดก

การเลือกคบคน

สมัยพุทธกาล ณ นครราชคฤห์ ธิดาเศรษฐีผู้หนึ่งเป็นผู้มีรูปร่างงดงาม แต่กลับไม่ยินดีในความงามนั้น ฝ้าขอบิดามารดาบวชเป็นภิกษุณีเสมอแต่ไม่ได้รับอนุญาต เมื่อเจริญวัยบิดามารดาจึงให้แต่งงานกับบุตรเศรษฐี

วันหนึ่งที่เมืองมิงานนักชัตกฤษ์ ชาวเมืองต่างแต่งกายสวยงามแต่ธิดาเศรษฐีกลับแต่งกายเรียบๆ บอกเหตุกับสามีว่า เพราะมองเห็นความไม่งามของร่างกาย สามีจึงกล่าวว่า ทำไมเธอจึงไม่บวชเสียเล่า? นางได้ฟังก็ยินดี สามีจึงพาไปบวชเป็นพระภิกษุณีในสำนักของพระเทวทัต เมื่อบวชแล้วนางได้บำเพ็ญกิจของภิกษุณีอย่างเคร่งครัด โดยไม่รู้ตัวว่านางมีครรภ์ก่อนที่จะบวช เมื่อครรภ์ของนางโตขึ้น พระเทวทัตเกรงว่าตนจะเสื่อมเสียชื่อเสียงจึงสั่งให้นางสึก

นางคิดว่าตนบวชเพื่อถวายชีวิตแด่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า มิใช่มาบวชเพื่อพระเทวทัต จึงเดินทางไปยังเขตวันมหาวิหารเพื่อเฝ้าพระบรมศาสดา พระพุทธองค์ทรงทราบด้วยญาณว่า นางเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ แต่เพื่อคนทั่วไปได้ประจักษ์ จึงโปรดให้ตั้งกรรมการขึ้นพิจารณา นาง

วิสาขามหาอุบาสิกาได้ตรวจร่างกายและสอบสวนวัน เดือน ปีที่นางออกบวช ได้ความจริงว่า นางตั้งครรภ์ก่อนออกบวช นางจึงพ้นความผิด

ต่อมานางคลอดบุตรเป็นชายมีผิวพรรณผุดผ่อง พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงรับไปเลี้ยงไว้เป็นบุตรบุญธรรม ให้ชื่อว่า พระกุมารกัสสป ครั้นอายุได้ ๗ ขวบ ทราบชาติกำเนิดของตนเกิดความสลดใจ จึงออกบวช ตั้งใจปฏิบัติธรรมจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ผู้เลิศในการแสดงธรรมอันวิจิตร

นางภิกษุณีผู้เป็นมารดา นับแต่ลูกจากไปก็ได้แต่ร้องไห้คิดถึงลูกจนไม่มีใจปฏิบัติธรรม เข้าวันหนึ่งบังเอิญได้พบพระกุมารกัสสป จึงร้องเรียกชื่อพระลูกชาย พระกุมารกัสสปเถระทราบบว่า ถ้าหากท่านพูดด้วยถ้อยคำอันไพเราะ มารดาจะตัดความอาลัยไม่ขาด จึงพูดให้สติว่า “ท่านเที่ยวทำอะไรอยู่นะ! เวลาผ่านมามากแล้ว ความอาลัยอาวรณ์แค่นี้ก็ยังไม่ตัดไม่ได้” นางได้ยินก็เสียใจ คิดตัดอาลัย จึงตั้งใจปฏิบัติธรรม จนบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์... พระภิกษุได้สนทนาถึงเหตุนี้ พระบรมศาสดาทรงทราบจึงตรัสเรื่อง นิโครทมิกชาดก ดังนี้

เนื้อหาชาดก

ณ ป่าใหญ่ มีกวาง ๒ คู่ พญากวางคู่หนึ่งชื่อ นิโครธ อีกคู่พญากวางชื่อ สาขะ มีบริวารฝูงละ ๕๐๐ ตัว ในครั้งนั้น พระราชาจะเสด็จไปยัง กวางเสมอๆ วันหนึ่งทอดพระเนตรเห็นพญากวางทองทั้งสอง จึงมีพระทัยเมตตารับสั่งไม่ฆ่าพญากวางทั้งสองนี้ แต่ยังคงล่ากวางอื่นๆ พญากวางจึงปรึกษากันว่า เพื่อไม่ต้องระแวงภัย แต่ละคู่จะผลัดกันส่งกวางให้ฆ่าวันละ ๑ ตัว อยู่มาวันหนึ่ง ถึงเวรของนางกวางทองแก่ในฝูงของพญาสาขะ นางขอร้องพญาสาขะว่า ขอให้นางคลอดลูกก่อนแล้วจะเอาตัวเองไปให้ฆ่าแทน แต่พญาสาขะไม่ยอม นางกวางจึงไปหาพญานิโครธ เพื่อขอความช่วยเหลือ

เมื่อพญานิโครธได้ฟังแล้ว ยอมเสียสละชีวิตตนเองแทน จึงเดินไปที่โรงครัว เอาหัววางบนเขียง เมื่อพ่อครัวมาเห็นจึงรีบกราบทูล พระราชา พระราชาทราบความจากพญานิโครธเกิดสลดพระทัย คำริว่า แม่สัตว์เดรัจฉานยังมีความเมตตากรุณา จึงประกาศพระราชทานอภัยชีวิตแก่สัตว์ในป่าทั้งหลาย และตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดีงามนับแต่นั้นมาประชุม

ชาดก

เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาจบแล้ว คนทั้งหลายต่าง
บรรลุธรรมตามลำดับชั้น พระพุทธองค์ทรงประชุมชาดกว่า

พญากวางสาจะ ได้มาเป็น พระเทวทัต

แม่กวาง ภิกษุณีรูปนี้

พระราชา พระอานนท์

พญากวางนิโครธ พระองค์เอง

ข้อคิดจากชาดก

๑. ผู้ที่มีบุญ ย่อมมีปัญญามองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง มองเห็น
โทษของวิถุสงสารว่าเป็นทุกข์ แล้วหาทางที่จะออกจากทุกข์นั้น
๒. ผู้ที่มีความตั้งใจจะสร้างบุญบารมี ควรจะตัดความห่วงใยอาลัยรัก
ทั้งหลายให้ได้ ถ้าตัดไม่ได้ จิตใจจะกังวล ไม่อาจบรรลุธรรมขั้นสูงได้
๓. บุตรควรมีความกตัญญูตเวที คือ รู้คุณ และตอบแทนคุณ บิดามารดา
๔. ผู้นำที่ควรแก่การเคารพสรรเสริญนั้น นอกจากจะต้องมีความสามารถ
แล้ว ยังต้องมีคุณธรรมอีกด้วย

๕. ผู้ที่ถูกล่าวฬจะต้องทำใจให้หนักแน่น ยึดมั่นในคุณความดี และ
อดทนเพื่อรอโอกาสพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ถือเสียว่า
“มือไม่มีแผล ย่อมไม่กลัวพิษงู ทองบริสุทธิ์อยู่ ย่อมไม่กลัวไฟลน”

ขทิรังการชาดก...

ชาดกว่าด้วยความเป็นผู้มีจิตใจมั่นคง

สถานที่ตรัสชาดก

.....เขตวันมมหาวิหาร นครสาวัตถี

สาเหตุที่ตรัสชาดก

.....หลังจากท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีสร้างเขตวันมมหาวิหารถวายพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ยังคงเอาใจใส่บำรุงพระภิกษุสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ ทานทั้งหลายที่ท่านบริจาคนั้นมากมายจนมิอาจประมาณค่าได้

ณ ชุ่มประตู่ที่ ๔ ของเรือนท่าน มีเทวดามีจักษุโง้งองค์หนึ่งเข้าไปอาศัยอยู่ ทุกครั้งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพุทธสาวกเสด็จผ่านเข้าไปในเรือน เทวดาไม่พอใจเพราะต้องอ้อมลูกกลงไปอยู่ที่พื้นดิน เนื่องจากมีคุณธรรมต่ำกว่า แต่เทวดาไม่กล้าจะไปบอกกับท่านเศรษฐีเอง คืบหนึ่งจึงได้แผ่รัศมีปรากฏกายให้บุตรชายของท่านเศรษฐีเห็นพร้อมกับกล่าวว่าให้เลิกทำทานเสียเถิด เพราะสมบัติอาจหมดไปได้ บุตรชายเศรษฐีโกรธที่เทวดาคูหมิ่นพระรัตนตรัยและไล่เทวดาให้ออกไป

ท่านเศรษฐียังคงเลื่อมใสในคุณของพระรัตนตรัยและให้ท่านอยู่เป็นนิตย์ จนกระทั่งช่วงหนึ่งท่านถึงความยากจนลงโดยลำดับ เทวดาผู้มีมิถนาทิกฤติ จึงเข้าไปในห้องเศรษฐี แล้วยุยงให้เลิกทำทาน แต่ถูกท่านเศรษฐีไล่ให้ออกจากบ้านของตน

เทวดาจึงได้คิดและสำนึกผิด ไปหาท้าวสักกเทวราชขอร้องให้ท่านพูดกับท่านเศรษฐีให้ แต่ท้าวสักกเทวราชตอบว่าไม่อาจทำได้ เพราะท่านได้กล่าวถ้อยคำอันไม่สมควร แต่แนะนำให้ไปตามทรัพย์สมบัติของท่านเศรษฐีที่สูญหาย ไปกลับคืนมายังคลังให้หมด เป็นการทำความดี โทษ ท่านอาจยกโทษให้

เทวดามีมิถนาทิกฤติรับเทวโองการแล้ว ไปตามสมบัติจนเรียบร้อยแล้วจึงไปขอให้ท่านยกโทษให้ ท่านเศรษฐีกล่าวว่า ต้องให้พระบรมศาสดาอดโทษให้ รุ่งขึ้นจึงพาเทวดานั้น ไปยังเขตวันมหาวิหาร กราบทูลเรื่องทั้งหมดให้ทรงทราบ เมื่อพระพุทธรองค์จึงตรัสว่า

“ดูก่อนภคุหบดี บุคคลผู้กระทำความลามกในโลกนี้ เมื่อกรรมอันเป็นบาปนั้น ยังไม่ให้ผล บุคคลผู้นั้นยังได้รับความสุข ความเจริญอยู่ ต่อเมื่อใดกรรมอันเป็นบาปนั้นให้ผล ตนจึงได้รับผลแห่งบาปนั้น” เมื่อจบพระคาถา เทวดานั้น ได้บรรลุโสดาปัตติผล จากนั้นพระบรมศาสดาได้ตรัสยก

ข่องท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีว่าเป็นผู้ไม่หวั่นไหวในพระรัตนตรัยและมีความเห็นอันบริสุทธิ์ แล้วจึงตรัสเรื่อง **ขทิวังการชาดก**

เนื้อหาชาดก

....ในอดีตกาล ณ กรุงพาราณสี มีเศรษฐีหนุ่มคนหนึ่ง ได้สร้างศาลาบำเพ็ญทานขึ้น ๖ แห่ง นอกจากนั้นยังได้รักษาศีลห้าและอุโบสถศีลตามกาลอยู่เสมอ

ในครั้งนั้น พระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่งนั่งเข้านิโรธสมาบัติตลอด ๗ วัน จึงได้ออกบิณฑบาตเหาะผ่านมาเศรษฐีเห็นจึงรีบลุกขึ้นแสดงความเคารพแล้วสั่งให้คนรับใช้ไปรับบาตรของพระปัจเจกพุทธเจ้ามา

พญามารเห็นการกระทำนั้นคิดต้องการขัดขวางการสร้างบุญบารมีครั้งนี้ให้ได้ จึงเนรมิตหลุมถ่านเพลิงลึกประมาณ ๘๐ ศอก มีถ่านไม้ตะเคียนลูกโศติช่วงราวกับเพลิงนรกคั่นอยู่

แต่ท่านเศรษฐีไม่สะดุ้งกลัวเลยแม้แต่น้อย นึกถึงคุณของพระรัตนตรัยแล้วกล่าวว่า ถึงอย่างไรไม่ยอมล้มเลิกการบำเพ็ญทานเด็ดขาด แม้ตนเองต้องตาย ขอถวายชีวิตเป็นพุทธบูชา กล่าวจบเศรษฐีวิ่งไปบนหลุมถ่านเพลิงทันที

ทันใดนั้น ปรากฏดอกบัวใหญ่บานสะพรั่งดอกหนึ่ง ผุดขึ้นจากหลุมถ่านเพลิงรองรับเท้าทั้งสอง เศรษฐี เศรษฐีหนุ่มยืนอยู่บนดอกบัวนั้น พร้อมน้อมนำอาหารใส่ลงในบาตรของพระปัจเจกพุทธเจ้า พระองค์ทรงรับอาหารนั้นแล้วกระทำอนุโมทนา แล้วทรงเหาะกลับไปยังป่าหิมพานท่ามกลางความตื่นตะลึงของมหาชนที่ได้ประสบเหตุการณ์ในครั้งนั้น พญามารเมื่อพ่ายแพ้แล้วหายตัวกลับไปยังที่อยู่ของตน

เศรษฐีซึ่งยืนอยู่บนดอกบัว จึงกล่าวธรรมถึงการบำเพ็ญทาน และรักษาศีลแก่มหาชนที่ชุมนุมเหล่านั้น และต่างพากันสร้างบุญกุศลไปจนตลอดชีวิต

ประชุมชาดก

เมื่อจบพระธรรมเทศนาแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประชุมชาดกว่า

พระปัจเจกพุทธเจ้า ในครั้งนั้น ได้ปรินิพพานแล้ว

เศรษฐีชาวเมืองพาราณสี ได้มาเป็นพระองค์เอง

ข้อคิดจากชาดก

๑ . มิฉันทิภูมิมิทั้งในเทวดาและมนุษย์ ดังนั้น สมาชิกในครอบครัวเดียวกันควรต่างเอาใจใส่ เป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน

๒ . การพักอาศัยอยู่กับผู้อื่นในฐานะใดก็ตาม อย่าได้นิ่งดูดาย ควรทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อเจ้าบ้าน แม้ช่วยได้เพียงเล็กน้อยก็ควรทำ

๔ .. ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม

๕ . ในการทำความดี ควรมิจิตตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว เพราะบุญเท่านั้นที่ติดตัวเราไปข้ามภพข้ามชาติ

มาตุตชาดก...

ชาดกว่าด้วยการถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่
สถานที่ตรัสชาดก

.....เขตวันมหาวิหาร นครสาวัตถี

.....สาเหตุที่ตรัสชาดก

.....ครั้งหนึ่งในสมัยพุทธกาล มีพระหลวงตาสองรูปชื่อ พระกาพะ และ พระชุนหะ ทั้งสองรูปตั้งใจปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดอยู่ในป่าแห่งหนึ่งในเขตชนบท แคว้นโกศล อย่างไรก็ดี พระทั้งสองรูปยังติดนิสัยตั้งแต่สมัยเป็นฆราวาสมาคนละอย่าง คือ พระชุนหะชมชอบความงามของ พระจันทร์เต็มดวงข้างขึ้น ส่วนพระกาพะชอบมองหมู่ดาวที่ส่องแสงระยิบระยับจับตาในคืนข้างแรม

.....วันหนึ่ง พระหลวงตาทั้งสองได้มาพบปะสนทนากันถึงเรื่องลมฟ้าอากาศ พระชุนหะจึงถามพระกาพะขึ้นว่า " ท่านรู้หรือไม่ว่า คี้นไหนอากาศจะหนาวจัด ? " พระกาพะตอบทันทีว่า " คี้นข้างแรมสิ! เราสังเกตมานานแล้ว พบว่าถ้าคี้นไหนเป็นคี้นข้างแรม คี้นนั้นอากาศจะหนาวจัดทุก

ที่ " พระชุนหะได้ฟังดังนั้นจึงแย้งว่า " เราก็อายุปามานาน แต่สังเกตเห็นว่า
อากาศหนาวจัดในคืนข้างขึ้นต่างหาก "

....หลวงตาทั้งสองโต้เถียงกันด้วยเรื่องนี้เป็นเวลานาน แต่ไม่อาจจะหาข้อ
ยุติได้ ในที่สุดจึงชวนกันออกเดินทางไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้
พระพุทธองค์ตัดสินให้

....พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงดำริว่า พระภิกษุสองรูปนี้สุดส่ำหัดเดิน
ทางไกลเป็นเวลาแรมเดือน ข้ามเขตแดนชนบทน้อยใหญ่มายังนครสาวัตถี
เพียงเพื่อให้พระองค์ตัดสินปัญหาอันไม่เป็นสาระ ด้วยต่างฝ่ายต่างถือทิฐิ
มานะเข้าหากัน หลงยึดมั่นแต่ความคิดเห็นของตน โดยไม่พิจารณาถึง
สาเหตุที่แท้จริง เช่นนี้จึงทรงระลึกชาติด้วยบุพเพนิวาสานุสติญาณ แล้ว
ตรัสว่า

...." ดูก่อนภิกษุ เมื่อชาติก่อนโน้น เราก็ตอบปัญหานี้แก่เธอทั้งสองแล้ว
แต่เธอจำไม่ได้ จึงต้องย้อนมาถามปัญหาเดิมซ้ำอีก " พระหลวงตาทั้งสอง
รู้สึกแปลกใจ จึงกราบทูลอาราธนาให้พระพุทธองค์ทรงเล่าเรื่องราวใน
อดีตชาติของตนให้ฟัง พระพุทธองค์จึงทรงแสดง มาลุตชาดก มีเนื้อความ
ดังนี้

.....เนื้อหาชาดก

.....นานมาแล้ว ในถ้ำเชิงเขาแห่งหนึ่ง เป็นที่อาศัยของราชสีห์กับเสือโคร่ง ทั้งสองอยู่ถ้ำเดียวกัน ด้วยความผาสุกตลอดมา ตามปกติ ราชสีห์ชอบออกหากินในคืนเดือนหงาย ครั้งตกคึกลมแรงก็เกิดหนาวสั่น จึงหลงเข้าใจว่า อากาศหนาวเพราะคืนข้างขึ้น

....ส่วนเสือโคร่งชอบออกล่าเหยื่อในคืนเดือนมืด พอลมพัดมาแรงจัด ก็รู้สึกหนาวจึงทักเอาว่า อากาศหนาวเพราะข้างแรม อยู่มาวันหนึ่ง สัตว์ทั้งสองสนทนากันถึงเรื่องลมฟ้าอากาศเสือโคร่งได้พูดขึ้นว่า " ถึงคืนข้างแรมที่ไหน อากาศหนาวทุกที " ราชสีห์ได้ฟังดังนั้นก็แย้งว่า " อะไรกันเพื่อนข้างขึ้นต่างหากที่อากาศหนาวมาก " เสือโคร่งก็กลับแย้งว่า " เพื่อนเอะไรมาพูด คืนข้างแรมสิ เราออกหากินที่ไรอากาศหนาวเสียจนเรานี้สั่นไปทั้งตัว " แต่ราชสีห์ค้านว่า " อากาศจะหนาวในคืนข้างแรมได้อย่างไร เรานอนอุ่นสบายเขียว แต่คืนข้างขึ้นเมื่อเราออกหากิน อากาศหนาวเสียจนตัวเราเย็นเฉิบเลย "

.....ทั้งเสือโคร่งและราชสีห์ต่างแผลเสียงเถียงกันลั่นป่า เมื่อหาข้อยุติไม่ได้ ทั้งสองจึงชวนกันไปหาฤาษี ซึ่งบำเพ็ญตบะอยู่ ณ เชิงเขาแห่งนั้น แล้วเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นให้ท่านฟัง พระฤาษีจึงกล่าวว่

....." ไม่ว่าจะเป็นอย่างขึ้นหรือข้างแรมก็ตาม เมื่อมีลมพัดมาย่อมรู้สึกหนาว เพราะความหนาวเกิดแต่ลม เจ้าทั้งสองไม่แพ้กันในปัญหานี้ " เมื่อราชสีห์ และเสื่อ โคร่งทราบความจริงจากพระฤาษีแล้วก็หมดทิฏฐิ เดินกลับถ้ำที่อยู่ ของตนด้วยความสุขใจ

.....ประชุมชาดก

.....เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัส มาลุตชาดก จบแล้วทรงแสดงอริยสัจ ๔ โดยอเนกปริยาย พระหลวงตาทั้งสองรูปสามารถทำใจหยุดนิ่ง ตั้งมั่นอยู่ในศูนย์กลางกาย เข้าถึงธรรมกายพระ โสคาในตนสำเร็จเป็นพระ โสคาบัน ณ ที่นั่นเอง พระสัมมาสัมพุทธทรงประชุมชาดกว่า

.....เสื่อ โคร่งในครั้งนั้น ได้มาเป็นพระกาฬเถระ

.....ราชสีห์ ได้มาเป็นพระชุนหเถระ

.....พระฤาษี ได้มาเป็นพระองค์เอง

.....ข้อคิดจากชาดก

.....เมื่อมีปัญหาหรือข้อขัดแย้งใด ๆ เกิดขึ้น ควรพิจารณาดังนี้

.....๑. ตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ดีก่อน โดยไตร่ตรองว่าจะอะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล เพื่อประกอบการพิจารณา

.....๒. ฟังทั้งข้อเสนอของอีกฝ่ายหนึ่ง "ไม่ถือทิฐิมานะ เอาแต่ใจตนเอง เป็นใหญ่"

.....๓. พุดให้ไพเราะที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อมิให้อีกฝ่ายมีทิฐิมานะมากขึ้น หากยังหาข้อยุติไม่ได้ ควรให้ผู้รู้จริงช่วยตัดสิน

กรุงคมกษาดก

ว่าด้วยผู้ชอบ ไอ้อวด

ความย่อมีอยู่ว่า ในครั้งนั้นพระศาสดาทรงสดับว่า พระเทวทัตพยายามจะปลงพระชนม์พระองค์ จึงตรัสว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย เทวทัตพยายามจะปลงชีวิตของเรา มิใช่ในบัดนี้เท่านั้นแม่เมื่อก่อนก็พยายามเหมือนกัน แล้วทรงนำเรื่องอดีตมาตรัสเล่า

ในอดีตกาลครั้งพระเจ้าพรหมทัตเสวยราชสมบัติอยู่ในกรุงพาราณสี พระโพธิสัตว์ถือกำเนิดเป็นกวางอาศัยอยู่ที่ละมေးแห่งหนึ่ง ไม่ไกลสระแห่งหนึ่งในป่า ไม่ไกลสระนั้นมีนกชื่อสप्तตะ จับอยู่ที่ยอดไม้ต้นหนึ่ง ก็ที่สระมีเต่าอาศัยอยู่ สัตว์ทั้งสามนั้นเป็นสหายกัน ต่างอยู่กันด้วยความรัก ครั้งนั้นพรานเนื้อคนหนึ่งท่องเที่ยวไปในป่า พบรอยเท้าพระโพธิสัตว์ที่ตกลงน้ำดื่ม จึงดักบ่วงมีเกลียวแข็งแรงราวกับโซ่เหล็ก แล้วกลับไป

พระโพธิสัตว์มาดื่มน้ำ ดิดที่บ่วงตั้งแต่ยามต้น จึงร้องให้รู้ว่าติดบ่วงเข้าแล้ว นกสप्तตะได้ยินเสียงพระโพธิสัตว์ จึงลงจากยอดไม้ เताก็ขึ้นจากน้ำ ปรึกษากันว่า จะควรทำอย่างไรดี นกสप्तตะจึงบอกเต่าว่า

สหายท่านมีพินจงทะบ่วงนี้เถิด เราจะไปคอยกันไม่ให้พรานมาได้ ด้วยความพยายามที่เราทั้งสองทำอย่างนี้ สหายของเราจักรอดชีวิต

แต่จึงเริ่มทะเชือกหนัง นกสตปิตตะก็จับคอยอยู่บนต้นไม้ไม่ไกลจากบ้านที่นายพรานอยู่ นายพรานถือหอกออกแต่เช้าตรู่ นกรู้ว่า นายพรานออกก็โฉบปรบปีก เอาปากจิกนายพรานผู้จะออกทางประตูหน้า นายพรานคิดว่าเราถูกนกกาลกนิตีเข้าให้แล้ว จึงกลับไปนอนเสียน้อยหนึ่ง แล้วลุกขึ้นถือหอกไปอีก นกรู้ว่านายพรานนี้ออกไปทางประตูหน้า บัดนี้คงจะออกไปทางประตูหลัง จึงไปจับที่เรือนด้านหลัง

ฝ่ายนายพรานคิดว่า เมื่อเราออกทางประตูหน้าก็พบนกกาลกนิตี บัดนี้เราจะออกทางประตูหลัง จึงออกไปทางประตูหลัง นกก็โฉบเอาปากจิกอีก นายพรานคิดว่า เราถูกนกกาลกนิตีอีก บัดนี้นกนี้คงไม่ให้เราออกนอนรอนอรุณขึ้น จึงถือหอกออกไปในเวลาอรุณขึ้น นกริบไปบอกแก่พระโพธิสัตว์ว่า พรานกำลังเดินมา ในขณะที่นั้นแต่กััดเชือกขาดยังเหลืออีกเกลียวเดียว แต่พินของแต่ชั้กจะเรรวนจวนจะร่วง ปากก็ฟุ้งไปด้วยเลือด

พระโพธิสัตว์เห็นบุตรนายพรานถือหอก เดินมาด้วยความเร็ว คุจฟ้าแลบ จึงกััดเกลียวนั้นขาดเข้าป่าไป นกจับอยู่บนยอดไม้ แต่แต่คงนอนอยู่ในที่นั่นเอง เพราะบอบช้ำมาก พรานเห็นแต่่า จึงจับใส่กระสอบแขวนไว้ที่คอไม้ต้นหนึ่ง พระโพธิสัตว์กลับมาคู้ว่าแต่่าถูกจับไปจึงคิดว่า

เราจักให้ช่วยชีวิตสหาย จึงทำเป็นคล้ายจะหมดกำลังแสดงตนให้พรานเห็น พรานคิดว่า เนื้อคงหมดแรง เราจักฆ่ามันเสียแล้วถือหอกติดตามไป พระโพธิสัตว์ไปได้ไม่ไกลไม่ใกล้สัก ล่อพรานเข้าป่าไป ครั้นรู้ว่าพรานไปไกลแล้ว จึงเหยียบรอยเท้าลงไว้ แล้วไปเสียทางอื่นด้วยความเร็วราวกะลมพัด เอาเขาของตนยกกระสอบขึ้นแล้วทิ้งลงบนพื้นดิน ขวิดฉีกขาดนำเต่าออกมาได้ แม่นกสตปิตตะก็ลงจากต้นไม้ พระโพธิสัตว์เมื่อจะให้โอวาทแก่สัตว์ทั้งสอง จึงกล่าวว่า เราได้ชีวิตก็เพราะอาศัยพวกท่าน กิจที่ควรทำแก่สหาย พวกท่านก็ได้ทำแก่เราแล้ว บัดนี้พรานคงจะมาจับท่านอีก เพราะฉะนั้น สหายสตปิตตะท่านจงพาลูกเล็ก ๆ ของท่านไปอยู่ที่อื่นเสียเถิด สหายเต่า แม่ท่านก็จงลงน้ำไปเถิด สัตว์ทั้งสองได้ทำตาม

แม้พรานมายังที่นั่น ไม่เห็นใคร ๆ หยิบกระสอบที่ขาดขึ้นแล้วก็เสียใจ กลับเรือนของตน สัตว์ทั้งสามสหายก็มีได้ตัดความสนิทสนมกัน จนตลอดชีวิต แล้วต่างก็ไปกันตามยถากรรม

พระศาสดาทรงนำพระธรรมเทศนานี้มาแสดงแล้ว ทรงประชุมชาดกว่า นายพรานในครั้งนั้นได้เป็นเทวทัตในครั้งนี้นกสตปิตตะได้เป็นสารีบุตร เต่าได้เป็นโมคคัลลานะ ส่วนกวาง คือเรตถาคตนี้แล

คิณฑชาดก พญาเร้ง

คิณฑชาดก นิทานชาดกว่าด้วยอำนาจบุญคุณ พญาเร้งต้องการตอบแทนบุญคุณเศรษฐีที่ได้เคยช่วยชีวิตตนและฝูงเร้งเอาไว้ จึงได้ส่งฝูงเร้งให้ขโมยผ้าที่ตากไว้ของชาวเมืองนำไปให้ท่านเศรษฐี

ในสมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่วัดเชตะวันเมืองสาวัตถี ทรงปรารภภิกษุผู้เลี้ยงมารดารูปหนึ่ง ได้ตรัสว่า

"สาธุ สาธุ โบราณบัณฑิตได้ทำอุปการะแก่ผู้มีใจบุญดี เพื่อตอบแทนบุญคุณส่วนมารดาบิดาถือเป็นภาระของภิกษุโดยแท้"

แล้วทรงนำอดีตนิทานมาสาธก ว่า...

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว พระโพธิสัตว์เกิดเป็นพญาเร้งเลี้ยงคูบิдамารดาอยู่ที่คิณฑบรรพต ต่อมาวันหนึ่งเกิดพายุฝนห่าใหญ่พัดกระหน่ำ ฝูงเร้งไม่สามารถทนพายุฝนได้ พากันบินหนีตายเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองพาราณสี

วันนั้น เศรษฐีชาวเมืองพาราณสีคนหนึ่ง ออกจากเมืองจะไปอาบน้ำเห็นฝูงเร้งเปียกมอมแมมอยู่ จึงหอบไปรวมกันในที่แห่งหนึ่ง ก่อไฟให้ผิงแล้วนำไปไว้ที่ป่าช้า นำเนื้อโคมาเลี้ยงพวกเร้งเป็นอย่างดี เมื่อพายุฝนหยุดแล้ว ฝูงเร้งมีร่างกายเข้มแข็งแล้วพากันบินกลับรังที่ภูเขา

ตามเดิม วันหนึ่งฝูงแร้งจับกลุ่มปรึกษากันว่า

"พวกเรารอดตายมาได้ ก็เพราะการช่วยเหลือของเศรษฐีคนหนึ่ง
พวกเราจะตอบแทนบุญคุณของท่านอย่างไรดี" จึงตกลงร่วมกันว่า

"ตั้งแต่นี้ไป แร้งตัวใดได้ผ้าหรือเครื่องนุ่งห่มใด ๆ ก็พึงคาบไป
ทิ้งที่บ้านเศรษฐีนะ"

นับแต่นั้นมาฝูงแร้งก็ดูทีผลอของพวกมนุษย์ที่ตากผ้าไว้ที่กลางแดด
ต่างพากันโฉบเฉี่ยวเอาผ้าไปทิ้งไว้ที่บ้านเศรษฐีเป็นประจำ เศรษฐีพอเห็น
ผ้าเหล่านั้นแล้ว ก็นำไปเก็บไว้ในที่ส่วนหนึ่งต่างหากไม่นำเอามาใช้

ชาวเมืองเกิดความเดือดร้อนเพราะฝูงแร้งลักผ้าไป จึงเข้ากราบทูล
พระราชา พระองค์รับสั่งให้ดักบ่วงและข่ายเพื่อจับพญาแร้ง เมื่อชาวเมือง
จับพญาแร้งได้แล้ว จะนำไปถวายพระราชา เศรษฐีก็กำลังจะเข้าเฝ้า
พระราชาเช่นกัน จึงเดินตามกันไป

พระราชาดร้ตามพญาแร้งว่า "พวกเจ้าคาบผ้าชาวเมืองไปหรือ?"

พญาแร้งตอบว่า "จริง พระเจ้าข้า"

พระราชา "พวกเจ้าเอาไปให้ใคร"

พญาแร้ง "ให้เศรษฐี พระเจ้าข้า"

พระราชา "ทำไมละ"

พญาแร้ง "เพราะเศรษฐีช่วยเหลือชีวิตของพวกข้าพระองค์จึงต้อง

ตอบแทนบุญคุณ .. พระเจ้าข้า"

พระราชชาตรีถามอีกว่า "เขาลือกันว่า แร้งเห็นซากศพได้ ถึง ๑๐๐ โยชน์มิใช่หรือ เหตุใด พวกเจ้ามาใกล้ข่ายและบ่วงแล้วก็ไม่รู้สึกรู้สีกตัวเล่า"

พญาแร้งตอบเป็นคาถาว่า

"เมื่อใดสัตว์มีความเชื่อมั่นในขณะจะสิ้นชีวิต เมื่อนั้นถึงจะมาใกล้ ข่ายและบ่วงก็ไม่รู้"

พระราชชาตรีถามเศรษฐีว่า "เป็นจริงตามนั้นหรือไม่ ท่านเศรษฐี"
เศรษฐีได้กราบทูลว่า "จริงพระเจ้าข้า ขอพระองค์โปรดทรงปล่อย แร้งตัวนี้ไปเถิด ข้าพระองค์จะคืนผ้าเหล่านั้นแก่เจ้าของเดิม พระเจ้าข้า"
พระราชาก็รับสั่งให้ปล่อยแร้งไปตามเดิม เศรษฐีก็คืนผ้าให้แก่ เจ้าของเดิมไป

วิณญฺพลชาดก ว่าด้วยความเพียรไม่เกียจคร้าน

วิณญฺพลชาดก ว่าด้วยเรื่องของนายวาณิชผู้มีความเพียรไม่เกียจคร้าน สามารถช่วยเหลือเหล่าบริวารที่ต่างพากันสิ้นหวังกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นท่ามกลางทะเลทรายที่ร้อนระอุ ไม่มีอาหาร ไม่มีแม่แต่น้ำ!

"ชนทั้งหลายผู้ไม่เกียจคร้าน ขุดภาคพื้นทีที่ทางทราย ได้พบน้ำในทางทรายนั่น ณ ที่ลานกลางแจ้งฉันใด

มุนีผู้ประกอบด้วยความเพียรและกำลัง เป็นผู้ไม่เกียจคร้าน พึงได้ความสงบใจ ฉะนั้น"

พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี ตรัสวิณญฺพลธรรม เพราะปรารภกุลบุตรคนหนึ่ง ไปฟังธรรมในสำนักของพระศาสดา มีจิตเลื่อมใส เห็นโทษในกามและอนิสงส์ในการออกจากกามจึงบวช อุปสมบทได้ 5 พรรษา เรียนได้มาติกา 2 บท ศึกษาการประพฤติวิปัสสนา รับพระกรรมฐานที่จิตของตนชอบ ในสำนักของพระศาสดา เข้าไปยังป่าแห่งหนึ่ง จำพรรษา พยายามอยู่ตลอดไตรมาส ไม่อาจทำสักว่า โอกาสหรือนิมิตให้เกิดขึ้น

ภิกษุผู้นั้น ได้มีความคิดตั้งนี้ว่า พระศาสดาตรัสบุคค 4 จำพวก ใน

บุคคล 4 จำพวกนั้น เราคงจะเป็นปทปรมะ เราเห็นจะไม่มีมรรคหรือผลใน
อัฐกาพนี้ เราจักกระทำอะไรด้วยการอยู่ป่า เราจักไปยังสำนักของพระ
ศาสดา แลดูพระรูปของพระพุทธเจ้าอันถึงความงามแห่งพระรูปอย่างยิ่ง
ฟังพระธรรมเทศนาอันไพเราะอยู่ (จะดีกว่า) ครั้นคิดแล้ว ก็กลับมายัง
พระเชตวันวิหารอีก

พระศาสดาตรัสกะภิกษุนั้นว่า ดูก่อนภิกษุ ได้ยินว่า เธอละความ
เพียร จริงหรือ

ภิกษุนั้นกราบทูลว่า จริง พระเจ้าข้า

พระศาสดาตรัสว่า "ดูก่อนภิกษุ เธอบวชในศาสนาอันเป็นเครื่อง
นำออกจากทุกข์ เห็นปานนี้ ทำไมจึงไม่ให้เขารู้จักตนอย่างนี้ว่า เป็นผู้มัก
น้อย หรือว่าเป็นผู้สันโดษ หรือว่าเป็นผู้สังัด หรือว่าเป็นผู้ไม่เกี่ยวข้อง
หรือว่าเป็นผู้ปรารถนาความเพียร ให้เขารู้จักว่า เป็นภิกษุผู้ละความเพียร

เมื่อครั้งก่อน เธอได้เป็นผู้มีความเพียรมิใช่หรือ เมื่อเกวียน 500
เล่ม ไปในทางกันดาร เพราะทราย พวกมนุษย์และโคทั้งหลายได้นำน้ำดื่มมี
ความสุข เพราะอาศัยความเพียร ซึ่งเธอผู้เดียวกระทำแล้ว เพราะเหตุไร
บัดนี้ เธอจึงละความเพียรเสีย ภิกษุนั้นได้กำลังใจ ด้วยเหตุมีประมาณ
เท่านี้"

ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัตครองปกครองนครพาราณสี
พระโพธิสัตว์ถือปฏิสนธิในตระกูลพ่อค้าเกวียน เมื่อเจริญวัยแล้วก็ได้เป็น

นายกองเกวียนนำพ่อค้าเกวียน 500 เล่ม ไปค้าขายต่างเมืองเป็นประจำ คราวหนึ่ง พระโพธิสัตว์นั้นเดินทางกัณดารเพราะทรายแห่งหนึ่ง มีระยะประมาณ 60 โยชน์ โดยออกเดินทางเฉพาะกลางคืน กลางวันจะหยุด

ในการควบคุมพ่อค้าเกวียนไปค้าขายดังกล่าว พระโพธิสัตว์จะตั้งผู้เชี่ยวชาญทางดาราศาสตร์ให้เป็นผู้กำหนดทิศทาง คราวนั้น คนกำหนดทิศทางได้ม่อyleftไปเพราะเหน็ดเหนื่อย เนื่องจากไม่ได้หลับเป็นเวลานาน ทำให้โคนาเกวียนหวนกลับมาในเส้นทางเดิมอีก

พออรุณรุ่งตื่นขึ้นได้รู้ว่าเป็นเส้นทางเดิมจะบอกให้กลับเกวียน แต่ขณะนั้นสว่างเสียแล้ว พวกพ่อค้าเหล่านั้น เมื่อรู้ว่าพวกตนได้กลับมา ยังที่ที่พักแรมเมื่อวานนี้ก็ได้แต่เสียใจ เพราะน้ำดื่มน้ำใช้รวมทั้งพื้นที่เตรียมมาหมดลงพอดี จึงพากันหยุดพัก ณ ที่นั้นอีกครั้งหนึ่ง

ฝ่ายนายกองเกวียนโพธิสัตว์พยายามสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดแก่บริวาร จึงเดินไปรอบ ๆ บริเวณค่ายพักในขณะที่ยังเข้าอยู่พลันได้เหลือบเห็นหญ้าแพรกกอหนึ่งยังเขียวสดอยู่ท่ามกลางทะเลทราย เกิดความคิดว่าหญ้าจะสดชื่นอยู่ได้จะต้องมีน้ำที่ให้ความชื้นอยู่เบื้องล่าง จึงสั่งคนนำจอบขุดลงไปได้กอหญ้า พอขุดลึกลงไปถึง 60 ศอก ก็พบแผ่นหินใหญ่จึงเกิดความท้อถอย

ฝ่ายนายกองเกวียนโพธิสัตว์คิดว่า ได้แผ่นดินนี้จะต้องมีสายน้ำ เป็นแน่ ได้เสียหุฟังและได้ยินเสียงน้ำไหลอยู่เบื้องล่าง จึงบอกคนรับใช้ให้ ใช้ก้อนเหล็กทุบลงไปแผ่นดินนั้น พอแผ่นดินแตกเกลียวน้ำประมาณ เท่าลำตาลก็พุ่งขึ้นมา คนทั้งปวงต่างพากันดื่มกันและอาบ พออาทิตย์อัสดง จึงได้ยกธงไว้ใกล้บ่อน้ำนั้น เพื่อผู้ผ่านไปมาจะได้เห็นและแวะมาดื่ม อาบ ตามอริยาศัย

ครั้นแล้ว นายกองเกวียนและบริวารก็ออกเดินทางไปค้าขายตาม เมืองต่าง ๆ ขายสินค้าได้กำไร 2-3 เท่าแล้ว จึงกลับไปยังที่อยู่ของตนโดย สวัสดิภาพ

ครั้นตรัสเรื่องนี้จบลงแล้ว พระพุทธองค์ได้ตรัสพุทธภาษิตว่า

"ชนทั้งหลายผู้ไม่เกียจคร้าน ขุดภาคพื้นใต้ทราย
ได้พบน้ำใต้ทรายนั่น ณ ที่ลานกลางแจ้งนั้นใด
มุณี (ผู้รู้) ประกอบด้วยความเพียรและกำลังใจเป็นผู้ไม่เกียจคร้าน
พึงได้ความสงบใจฉนั้น"

สรุปเทศนา

คนรับใช้ผู้ไม่ละความเพียร ต่อยหินให้น้ำแกมหาชนในสมัยนั้น
ได้เป็น ภิกษุผู้ละความเพียรรูปนี้ ในบัดนี้
บริษัทที่เหลือนในสมัยนั้น ได้เป็น พุทธบริษัท ในบัดนี้
ส่วนหัวหน้าพ่อค้าเกวียน ได้เป็น เราตถาคต

ขัลลภุชชาดก

ขัลลภุชชาดก เป็นเรื่องความหลงผิดของสตรีนางหนึ่ง ซึ่งนางหลงประกอบมิจฉาชีพและทำจนคุ้นชิน ความสำนึกในบาปบุญคุณโทษก็หมดสิ้นไป เมื่อได้มาในสิ่งที่ต้องการ ก็ยิ่งหลงทำผิด ทำบาปเพิ่มมากยิ่งขึ้น จนเป็นเหตุให้นางไปเกิดเป็นนางเวมานิกเปรต

สาวัตถินครใหญ่เป็นศูนย์กลางการค้าและวัฒนธรรมมาช้านาน ได้ร่วมพระบรมโพธิสมภารของพระเจ้าปเสนทิโกศลมหาราช ผู้เป็นองค์อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาอย่างเอนกอนันต์พระองค์หนึ่ง ในฤดูพรรษา พระพุทธเจ้าจะนำหมู่สงฆ์กลับมาจากการโปรดเวไนยสัตว์เข้าจำพรรษายังวิหารเชตวันในเมืองนีนานราว 4 เดือน

มหาชนใกล้ไกลพากันหลั่งไหลมาฟังพระธรรมเทศนา ที่อยู่ต่างแดนทางบกก็เดินทางด้วยเท้าบ้าง ขบวนเกวียนบ้าง ที่ห่างไกลออกไปก็ใช้เรือข้ามน้ำข้ามทะเลมา จอดรอดไว้ตามท่าจอดแล้วเดินทางเข้าเมืองมุ่งสู่พระเชตวันมหาวิหารมิได้เว้นวัน ในครั้งนี้ก็มีนายสำเภापอค้าและบริวารจำนวนหนึ่งพากันเดินทางมาจากมหาสมุทรกว้างใหญ่

เพื่อเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “พวกเจ้านั่งกันให้เป็นระเบียบเรียบร้อยนะ” “ตื่นตื่นจัง ล่องเรือมานานจะได้ฟังธรรมซะที” เมื่ออาราธนาคิดแล้ว นายสำเภาก็จัดถวายทำบุญอันปราณีต พร้อมขอถวายผ้าทิพย์อันได้มาโดยพิศดาร

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ในกลางสมุทร ไกลโผ้นยังมีเปรตนางฟ้ารูปงามนางหนึ่งรับผลกรรมอยู่เวมานิกเปรตนั้นขอฝากใหวัดด้วยเสียรด้วยเกล้า เทบพระบาทพระพุทธองค์ผู้ประเสริฐ กับทั้งขอถวายคู่ผ้าทิพย์เป็นเครื่องบูชา ขอพระพุทธองค์ทรงอนุโมทนาเพื่อกุศลประโยชน์แก่นางนั้นเถิด” สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระกรุณาธิคุณแก่นายสำเภาและอุบาสกบริวารตามอาราธนา

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า เหตุการณ์ที่ข้าพระองค์และเหล่าลูกเรือได้ประสบเจมาช่างน่าพิศดารยิ่งนัก”

เมื่อนายสำเภาปรารถนาบอกเล่าสิ่งอัศจรรย์ องค์ศาสดาจึงได้ทรงอนุญาตให้นายสำเภาเล่าเหตุการณ์ที่พบเจออุบาสกทั้งสิ้น จึงตั้งใจเป็นกุศล สดับฟังโดยพร้อมเพรียง ย้อนเวลากลับไป 7 วันก่อนหน้านี

นายสำเภา ได้บอกเล่าถึงเรื่องของนาง *ชลภูษิตะ* ที่ตนและลูกเรือได้เจอต่อองค์พระศาสดา

นายสำเภและบริวารอันเป็นอุบาสกในพระพุทธศาสนาพากันนำสำเภ
บรรทุกสินค้ำมุ่งไปยังอาณาจักรสุวรรณภูมิ ในครั้งนั้นเกิดพายุคลื่นลมแรง
สำเภบรรทุกสินค้ำถูกพัดพาออกสู่มหาสมุทรใหญ่ สำเภล่องลอยไป
นอกเส้นทางหลายวัน แล้วทุกคนก็ได้พบสิ่งแปลกประหลาดเข้าอย่างหนึ่ง

ภาพที่ทุกคนเห็นคือวิมานสวยงามปรากฏอยู่กลางมหาสมุทร ยิงนำสำเภ
เข้าใกล้ ก็ยั้งตื่นตะลึง

“โธ่ นี่เราอยู่ในทะเลหรือสวรรค์กันแน่ วิมานนี้ช่างสวยงามเหลือเกิน”

“ตั้งแต่เกิดมายังไม่เคยเห็นปราสาทที่โหนดสวยเท่านี้มาก่อนเลย สวรรค์แน่
แล้วนายท่าน วิมานนั้นนะ ต้องมีนางฟ้าอาศัยอยู่แน่ๆ เลย”

“เฮ้ย..แล้วมันมาอยู่กลางมหาสมุทรกว้างใหญ่นี้ได้อย่างไรนี้ อัจฉริยะแท้ๆ
นายท่าน”

“ข้านะ อยากเห็นนางฟ้า เราลอบเข้าเทียบวิมานนั้นเถิด”

เมื่อนำสำเภเข้าเทียบใกล้ ก็เห็นครุฑนางหนึ่ง นางผู้นี้มีเส้นผมดำขลับยาว
สลวยสวยงาม แต่ประหลาดที่นางคอยหลบเร้น มิกล้าออกมาให้เห็นเต็ม
ร่างได้

“พวกท่านอย่าเข้ามาใกล้เราเลย เราต้องโทษตามบุญกรรมมานานแล้ว มี
เพียงเส้นผมพอบิดกายบ้าง แต่ผ้าห่มผ้านุ่งหามีไม่ ท่านอย่าเข้ามานะ”

“เช่นนั้นน้องหญิงรอสักครู่เถิด นายสำเภามีผ้าถุงห่มอยู่มาก เราจะจัดให้เพื่อน้องหญิงจะได้ออกมาจากวิมานได้”

นายสำเภารังริบนำผ้าถุงห่มส่งให้ครุณินางนั้นนางขัดลัญจิมะผู้ซึ่งถูกระแสนแห่งกรรมนำไปเกิดเป็นเวมานิกเปรต ซึ่งมีเส้นผมสวยงามแต่ไร้อาการปิดบังร่างกายอาศัยอยู่ในวิมานกลางทะเล

“น้องหญิงนี่คือผ้าห่มและผ้าถุงอย่างดีจากแคว้นกาสิ เราจะนำเข้าไปวาง ณ ประตูวิมาน สักครู่นี้้องหญิงออกมารับไปนุ่งห่มให้มีความสุขเถิด”

“ขอบใจท่านมาก แต่ไม่มีประโยชน์ใดเลยท่านผู้ใจบุญ ข้านี้มีกรรมเก่า จำต้องเอาเส้นผมปิดบังร่างกายเช่นนี้ อาการเสื้อผ้าใดก็รับมาสวมใส่ไม่ได้เลย”

“แล้วพี่จะช่วยน้องนางได้อย่างไรเล่า”

“ท่านต้องบริจาคผ้าชิ้นแต่อบาสกในพระพุทธศาสนา แล้วอุทิศส่วนกุศลมาให้เท่านั้น ข้านี้รับไว้ได้แต่เฉพาะผลบุญที่อุทิศมา”

เนื่องจากพ่อค้าสำเภานี้ต่างเป็นพุทธบริษัท นายสำเภาก็ให้อุบาสกคนหนึ่งชำระร่างกายรับเอาผ้าถุงผ้าห่มคู่ นั้นไว้

และเมื่อกรวดน้ำอุทิศบุญกุศล พลันอัศจรรย์ก็บังเกิดขึ้นทันตาเห็น

“ดีใจจัง เรามีอาภรณ์ปิดบังร่างกายแล้ว”

นางเวมานิกผู้ตกบ่วงกรรมเป็นเปรต ได้พันทุกข์ไม่ต้องเปลือยกายตากลม
ห่มผ้าอีกต่อไป

“โอ้ นางช่างงามกว่าชาวพระนครไหนๆ มารวมกันอีกนะเนี่ย”

“ช่างสวยแท้ คุดังเทพธิดาเลย”

นางขัลลภุยะเวมานิกเปรต ได้รับผลบุญ จึงทำให้นางพ้นจากบุญกรรมที่ได้
กระทำมาในอดีตชาติ เมื่อพ้นบุญกรรมได้ นางกลางสมุทรนั้นก็ตั้งจิต
รำลึกพระกรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า

“ท่านผู้เจริญ ข้าขอฝากกราบไหว้พระสมณ โคดม สมเด็จพระพุทธเจ้าไป
ด้วยคู่ผ้าทิพย์ ข้าว น้ำ และแก้วต่างๆ เป็นพุทธบูชาไป ณ เวลานี้ด้วย”

ต่อมาสำเภและอุบาสกทั้งหมดก็ลัดทะเลข้ามมายังนครสาวัตติ อันมี
พระเชตวันเป็นพุทธสถานอยู่ ด้วยแรงอธิษฐานของนางนั้น เมื่อนายสำเภา
เล่าเรื่องราวอันประสพมาครบถ้วน สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสดับแล้ว
ทรงปรารภนางเปรต ขัลลภุยะ เป็นชาดกแสดงเหตุแห่งบุญและบาปขึ้น
ดังนี้ พาราณสีในพุทธันดรหนึ่ง ยังมีหญิงงามผู้หนึ่ง

ยังชีพอยู่ด้วยรูปโฉมอันงามพร้อมทั้งสรรพางค์กาย คุดสร้างจากสรวง
สวรรค์ที่นิยมยินดีโดยทั่วกัน โดยเฉพาะเส้นผมของนางนั้นยาวสลวยอ่อน

นุ่มเป็นพิเศษ ผู้ใดเห็นก็มักชื่นชม ดรุณินางนี้จึงมีชื่อเสียงโดดเด่นกว่าสตรีใดในพาราณสี นางมักได้รับการคัดเลือกเป็นเทวี มีหน้าที่สำคัญในงานฉลองต่างๆ มิได้ว่างเว้น จึงมีผู้คิดริษยาอยู่บ้างเป็นธรรมดาของโลก

“ทำไมฉันไม่เคยได้เป็นผู้เชิญพานดอกไม้เลย ฮี หมั่นไปสัก”

“นั่นนะสิ สววยอยู่คนเดียวรีไรง ทั้งเมืองนี่นะ”

ถึงคราวที่กรรมบันดาลมารทำลาย เธอกลับเป็นเพื่อนสาวผู้ใกล้ชิด หญิงสาวผู้นี้เก็บความริษยาไว้มิติดชดยั้ง

“ผมเธอช่างคดดำ นุ่มสลวยยิ่งนัก ถือได้ว่าเป็นของมีค่าแก่ชาวนิคมเราเลยนะ ใครได้ยินก็อยากจะมาชมโฉม เป็นหน้าเป็นตาแก่พวกเราจริงๆ”

“อิจฉาละสิ”

“เปล่าคนอย่างฉันนะหรือที่จะอิจฉาเพื่อน ไม่จริง ไม่จริง”

“พี่เค้าก็แซวไปยังงั้นแหละ”

แต่แล้ววันหนึ่งเหตุร้ายก็เกิดขึ้น

“นี่เธอ ฉันได้สมุนไพร่ชนิดมา เธอเอาไปใช้สิ เอาชโลมผมไว้ให้ทั่วศีรษะนะ สมุนไพร่นี้จะช่วยให้เส้นผมคดดำเป็นเงางาม นุ่มสลวยยิ่งขึ้นนะ”

“ดีจังเลย ขอบใจเธอมาก เธอมาใช้ด้วยกันสิ”

“อ้อย ไม่ต้องหรอก ฉันนะไม่สววยอยู่แล้ว บำรุงยังงั้นก็คงสววยไม่เท่าครึ่งเธอหรอก เฮ้อ..เสียขายของเปล่าๆ เธอเอาไว้ใช้เถอะจ๊ะ ผมที่สววยอยู่แล้ว จะได้สววยมากขึ้น” (หึๆ เชิญใช้ไปคนเดียวเถอะ)

สมุนไพรที่เพื่อนสาวนำมาให้ หาใช่สมุนไพรบำรุงผมไม่ แต่กลับกลายเป็นยาทำลายเส้นผม หญิงสาวเชื่อใจเพื่อน ไข้ไปโดยไม่รู้ว่ามิถิย “หือ..สมุนไพรนี่คือจริงๆ เลย กลิ่นหอม หอม ทำให้ผมนุ่มสวยด้วย” ชาววันใหม่เมื่อหญิงงามตื่นนอน หังใจของเธอแทบสลาย เมื่อผมที่เคยนุ่มสลวยสวยงาม

มาบัดนี้ไ้ร่วง โกร๋นเป็นฝอยติดหนังศีรษะน่าเกลียดน่ากลัว “โ๊ะ!!..ทำไม ทำไม ผมซึ้นหายไปไหน มันเกิดอะไรขึ้นเนี่ย!! และความเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ก็นำมาซึ่งชีวิตของนางงามที่ต้องเปลี่ยนไป “หือๆๆ แล้วซึ้นจะกล้าสู้หน้าคนอื่นได้เช่นไร หือๆๆ” เธอตัดสินใจรวบรวมเงินทองที่มีทั้งหมดเดินทางออกจากเมืองไปยังนิคมชนบทห่างไกลออกไป

จนไม่พบใครๆ ที่รู้จัก “เฮ้อ แล้วนี่เราจะทำอะไรดี เคยแต่มีคนดูแลเอาใจงานหนักสักนิดก็ไม่เคยได้ทำ” หญิงงามได้ปักถิ่นฐานเป็นร้านสุรา แล้วบคนนำมันงาขายที่หมู่บ้านชายแดนแคว้นกาสิ “โ๊ะย เหนื่อยเหลือเกิน ทั้งเมล็ดงา ทั้งไหเหล้า นักแขนแทบหลุดแล้ว ทนอย่างนี้ต่อไปคงไม่ไหว งานหนักแทบตายได้เงินมาแค่นิดเดียว

นางขัลลภุชเย เมื่อครั้งเป็นมนุษย์ได้ก่อกรรมด้วยการขโมยของและเสื้อผ้าของผู้อื่น ซึ่งเป็นเหตุให้นางได้รับผลจากบุญกรรมบังเกิดเป็นนางเวมานิกเปรตในภพชาติต่อมา

“ต้องหาวิธีรวยทางลัดบ้างแล้ว จะได้อยู่อย่างสุขสบายเหมือนเมื่อก่อน” เนื่องจากผ่านภาวะรับกรรม ทนกับความลำบากมานาน ทำให้หญิงสาวหมดสิ้นความสำนึกในบาปบุญคุณโทษ หลงทำผิด ทำบาปมากมาย “ฮึๆ ขายเหล่านี้ ดีจริงๆ เมาก็หมดสติ แอบเอาสร้อยมายังไม่รู้ตัวอีก โอ้โห เส้นนี้คงขายได้หลายตั้งค์”

จากจุดเริ่มเล็กน้อย นานวันเข้าก็เริ่มความผิดใหญ่หลวงขึ้น วันหนึ่งนางถึงกับขโมยผ้านุ่งผ้าห่มของคนมาไปเก็บซ่อนไว้ สร้างความอับอายเดือดร้อนแก่บุรุษยิ่งนัก “ฮึ...ทำไม่ตื่นมาแล้วเสื้อผ้าหายหมดเลยวะเนี่ย ต้องเอาไปไม้ปัด ทูเรศจังเลย” “รีว่าตอนมา เราผลอดอดควะเนี่ย หึ..อ้ายอาย กลับกันดีกว่า” (หึๆ สมน้ำหน้า ชอบมาแล้วอาละวาด ต้องแกลั้งซะให้เจ็บ)

ฐานะนางงามดีขึ้นในเวลาไม่นาน และในครั้งหนึ่งได้มีภิกษุต่างเมืองจาริกผ่านมา ด้วยเหตุกุศลเจตนา นางได้นิมนต์ท่านนั่งบนอาสนะ แล้ว

ถวายแป้งผสมน้ำมันงาของตน นางทำบุญนั้นด้วยจิตเป็นสุข จึงตั้งจิตอธิษฐาน โดยปรารถนาให้ผมของนางกลับมาสลายสวยงามดังเดิม “ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอให้เส้นผมของข้าพเจ้ายาวสลาย นุ่มนวลดกดำดังเดิมเถิด”

พระเถระภิกษุผู้ภิกขาจารทรงแสดงอนุโมทนา แล้วออกจาริกบุญยังนิคมอื่นผ่านไป ครั้นหมดอายุขัยด้วยผลกรรมที่คละกันทั้งดีและชั่ว นางจึงมีผมสลายอยู่ในวิมาน แต่ไม่มีผ้านุ่งห่มเพราะเคยลักขโมยผ้าผู้อื่น ต้องหลบซ่อนเอาเส้นผมสวยงามนั้นปิดกายอยู่ในวิมานนานถึงหนึ่งพุทธันดรดังนี้

หตุเถน หตุต เต ทินัน น มยหํ อุปกปฺปติ เอเสตฺตฺวาสาโก สทฺโธ
เอตํ อจฺจาทยิตฺวาน มม ทกฺขิณมาทิสา ตถาหํ สุขิตฺตํ เหสุตฺถิ

คู่ก่อนท่านผู้บริสุทธิ์ ทานที่ให้ในมือเรา ย่อมไม่สำเร็จ ยังไม่ควรเป็นเครื่องบริโภค

อุบาสกผู้มีศรัทธาในที่นี้ ควรได้นุ่งห่มผ้าที่จะให้แก่เรา แล้วให้ทักษิณาธรรมดังนี้ จึงได้รับความสุข

วิภูฏกาชาดก

นกกุ่มโพธิสัตว์

นิทานชาดกว่าด้วยอำนาจแห่งการตั้งสัตตยาธิษฐาน ขณะนั้นเกิดไฟไหม้บริเวณป่าที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและหมู่พระสงฆ์นั่งเจริญสมาธิภาวนาอยู่

ในสมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้า เมื่อคราวเสด็จเที่ยวจาริกไปในมคธชนบททั้งหลาย ทรงปรารภการดับไฟป่า

เรื่องมีอยู่ว่า วันหนึ่ง พระพุทธองค์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ได้ไปบิณฑบาตในหมู่บ้านชาวมคธแห่งหนึ่ง ฉับเสร็จแล้วเสด็จไปตามทาง วันนั้น เกิดไฟป่ารอบด้าน พวกภิกษุปุณฺณต่างกลัวตายจึงพากันจะดับไฟ ถูกพวกภิกษุห้ามไว้และให้อยู่ในอาคารที่สงบ ไฟป่าไหม้รอบด้าน พอใกล้เข้ามาหาพื้นที่พระพุทธองค์และหมู่สงฆ์อยู่ที่ดับไปเอง สร้างความแปลกประหลาดใจแก่ภิกษุทั้งหลาย เพื่อคลายความสงสัยของพวกภิกษุ พระพุทธองค์จึงได้ตรัสอดีตนิทานมาสาธก ว่า...

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีนกกุ่มฟัวเมียคู่หนึ่งกำลังมีลูกน้อยตัวหนึ่ง ทุกวันนกกุ่มฟัวเมียจะออกจากรังไปหาอาหารมาป้อนลูกนกอยู่เป็นประจำ

วันหนึ่ง เกิดไฟไหม้ป่ารอบข้าง นกต่างๆ รวมทั้งนกกลุ่มสองตัวเมีย ได้บินออกจากรังไป เพราะกลัวตาย ปล่อยให้กลุ่มลูกน้อยนอนผจญภัย อยู่ตามลำพัง นกกลุ่มน้อยเมื่อเห็นไฟไหม้ใกล้เข้ามา จึงรำลึกถึงคุณแห่งศีล ว่า

" คุณแห่งศีลมีอยู่ใน โลก ความสัจ ความสะอาด และความเอ็นดู มีอยู่ใน โลก

ด้วยความสัจนั้น ข้าพเจ้าจักทำสังกิริยาอันยอดเยี่ยม ข้าพเจ้าพิจารณา กำลังแห่งธรรม

ระลึกถึงพระชินเจ้าทั้งหลายในปางก่อน อาศัยกำลังสัจจะ ขอทำสังกิริยา "

แล้วกล่าวเป็นคาถาว่า

" ปีกของเรา มีอยู่ แต่ก็บินไม่ได้ เท้าทั้งสองของเรา มีอยู่แต่ก็เดินไม่ได้ มารดาและบิดาของเรา ออกไปหาอาหาร นี้ไฟป่า ท่านจงถอยกลับไปเสีย "

ด้วยอำนาจแห่งการทำสังกิริยาของลูกนกกลุ่มไฟป่าได้ดับลงไปหมดสิ้น

คิตติรชาดก

(ลำดับอาวุโส) ว่าด้วยความเคารพอ่อนน้อม “ขณะที่เรายังมีชีวิตอยู่ ภิกษุทั้งหลายยังไม่มีความขำเกรงกัน ถ้าหากเราปรินิพพานไปแล้ว ภิกษุทั้งหลายจะเป็นอย่างไร”

ในสมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้า เมื่อคราวเสด็จไปเมืองสาวัตถี ทรงปรารภการห้ามเสนาสนะของพระสารีบุตร เรื่องมีอยู่ว่า สมัยนั้นเมื่อท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีสร้างวิหารเสร็จแล้ว ส่งทูตไปนิมนต์พระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ มีพระสงฆ์สาวกแวดล้อมได้เสด็จออกจากเมืองราชคฤห์มารับการถวายวิหาร พวกอันเตวาสิกของฉัพพัคคีย์ภิกษุ เดินทางล่วงหน้าไปถึงกรุงสาวัตถีก่อนใคร แล้วพากันจับจองเสนาสนะเอาไว้ให้พระอูปัชฌาย์และอาจารย์ของตนเอง ทำให้พระสารีบุตรเถระผู้มาถึงทีหลังไม่ได้เสนาสนะ จึงเป็นเหตุให้พระพุทธองค์ประชุมภิกษุสงฆ์แล้วตรัสว่า

" ภิกษุทั้งหลาย ในศาสนานี้ ควรกระทำอภิวาท การลูกรับ อัญชลีกรรม สามิจิกรรมต่อผู้แก่กว่า ภิกษุควรได้อาสนะเลิศ น้ำอันเลิศ ก้อนข้าวอันเลิศ ตามลำดับผู้ที่แก่กว่า "

แล้วได้ตรัสอดีตนิทานมาสาธกว่า...

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีสัตว์สามสายคือ นกกระทา ลิงและช้าง อาศัย
ต้นไทรใหญ่ต้นหนึ่งอยู่ในป่าหิมพานต์ สัตว์ทั้งสามอยู่อย่างไม่เคารพ ไม่
ยำเกรง ไม่เสมอภาคกัน ต่อมาสัตว์ทั้งสามตัวตกลงจะทำความเคารพกัน
ตามความอาวุโส จึงคิดหาวิธีรู้ว่าใครจะเกิดก่อนกัน

อยู่มาวันหนึ่ง สัตว์ทั้งสาม ขณะอยู่ที่ต้นไทร ได้ถามกันและกันว่า

" ท่านรู้จักต้นไทรนี้เมื่อไหร่?"

ช้างพูดว่า

" สมัยที่เราเป็นลูกช้าง ต้นไทรนี้อยู่ระดับขาอ่อนของเรา เราเห็นมัน
ตั้งแต่เป็นพุ่มไม้ "

ลิงพูดว่า

" เราเป็นลูกลิงนั่งอยู่บนดิน ก็เที่ยวกินหน่อของต้นไทรอ่อนนี้ เราเห็น
มันตั้งแต่เป็นต้นเล็ก ๆ อยู่ "

ส่วนนกกระทาพูดว่า

" สหายทั้งสองเอ๋ย เมื่อก่อนต้นไทรใหญ่อยู่ที่โน้น เราไปกินผลของ
มันแล้วมาถ่ายอุจจาระลงในที่นี้ จึงทำให้มีต้นไทรต้นนี้ขึ้น "

จึงทำให้สัตว์ทั้งสามทราบลำดับอาวุโสของกันและกัน ตั้งแต่นั้นเป็นต้น
มา ลิงและช้าง จึงอยู่ในโอวาทของนกกระทา ทำความเคารพยำเกรงกัน
และกัน

พระพุทธองค์ เมื่อตรัสอดีตนิทานจบแล้ว จึงได้ตรัสพระคาถาว่า
" นรชนเหล่าใด จลลาคในธรรม นอบน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่
นรชนเหล่านั้น เป็นผู้ได้รับความสรรเสริญ ในปัจจุบันนี้
และมีสุคติภพในเบื้องหน้า "

=เป็นผู้สมควรให้ความเคารพยำเกรงผู้ที่อาวุโสกว่า=

มัจฉชาดก

นิทานชาดก ว่าด้วยเรื่องความลุ่มหลงคือตัวนำไปสู่ความตาย ชาวบ้านคนหนึ่งมาทอดแหบริเวณปลาสองตัวนี้พอดี ปลาตัวเมียว่ายออกไปด้วยความรวดเร็ว ปลาตัวผู้ด้วยความประมาทแม้แต่เกี่ยวนางปลาจนไม่ทันระวังตัว จึงโชคร้ายติดแหออกไปไม่ได้

ในสมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้า ประทับอยู่ที่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี แคว้น โทศลก ทรงปรารภการบังคาลให้ฝนตกทั่วเมือง เรื่องมีอยู่ว่า...

ในสมัยนั้น ท้าวทั้งแคว้นโทศลกเกิดภัยแล้งฝนไม่ตกหลายเดือน ข้าวกล้าเหี่ยวแห้ง สระน้ำแห้งขอดเหลือแต่โคลนตม ปลาตายเกลื่อนกลาด ผูนก ผุงกาบินว่อน ชาวเมืองสาวัตถีและผูนกสัตว์เกิดเดือดร้อนกันไปทั่ว แม่น้ำในสระวัดเชตวันก็เหือดแห้งเช่นกัน ปลากระเสือกกระสนหนีตายเข้าไปในเปลือกคม

รุ่งเช้า พระพุทธองค์ ได้ทรงตรวจดูสรรพสัตว์ ทรงเห็นความเดือดร้อนนั้นแล้ว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อสรรพสัตว์ หลังจากเสด็จกลับมาจากบิณฑบาตแล้ว ได้ประทับยืนอยู่ที่บันไดสระในวัดเชตวัน ตรัสเรียกพระอานนท์ให้นำผ้าอาบน้ำมาถวายพระองค์ ด้วยมีพระประสงค์จะสงวนน้ำในสระ แม้พระอานนท์จะทูลว่าน้ำในสระมีแต่คม ไม่มีน้ำมิใช่หรือ ก็ทรง

ตรัสว่า " อานนท์ ธรรมดากำลังของพระพุทธเจ้าใหญ่หลวงนัก เธอจงนำเอาผ้าอาบน้ำมาเถิด " พระเถระได้นำผ้ามาถวายแล้ว พระพุทธองค์ทรงนุ่งผ้าด้วยชายข้างหนึ่ง ทรงคลุมพระศรีระด้วยชายข้างหนึ่ง ประทับยืนที่บันไดตั้งพระทัยว่า เราจักสร่งน้ำในสระ

ทันใดนั่นเอง แทนศิลาอาสน์ของท้าวสักกะก็แสดงอาการร้อน ท้าวเธอทราบเรื่องนั้นแล้วจึงบัญชาให้วลาหกเทวราชเจ้าแห่งฝน บันดาลฝนให้ตกทั่วแคว้น โกลศโดยไม่ขาดสายครู่เดียวเท่านั้น น้ำก็เต็มสระ ท่วมถึงบันไดสระ พระพุทธองค์ทรงลงสร่งน้ำในสระแล้ว ทรงครองผ้าสองชั้นสีแดง คารัดประคต ทรงครองสุคติจิวร เฉวียงพระอังสะ เสด็จประทับในพระคันธกุฎี

ในเวลาเย็น พวกภิกษุประชุมกันในธรรมสภายกเรื่องพระพุทธองค์ทรงบันดาลให้ฝนตก ด้วยพระกรุณาในชาวเมืองและสรรพสัตว์ขึ้นมาสนทนากัน พระพุทธองค์จึงได้ตรัสอดีตนิทานมาสาธกดังนี้ว่า...

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ที่ห้วยแห่งหนึ่ง มีเถาวัลย์รกรุงรัง พระโพธิสัตว์เกิดเป็นปลาช่อนตัวหนึ่ง อาศัยอยู่ในห้วยนั้น สมัยนั้น เกิดภัยแล้งฝนไม่ตกเช่นเดียวกัน ผุ้ปลาต่างดิ้นรนเอาชีวิตรอดด้วยเปลือกตม ผุ้نگการุมจิกกินหมู่ปลา ปลาช่อนนั้นเห็นความพินาศของหมู่ญาติ จึงทำสัง

กิริยาให้ฝนตกด้วยการแหวกออกจากเปลือกถม มองดูอากาศแล้วบันลือเสียงแก่เทวราชปัจชนนระว่า

" หมู่ปลาเคื่อคร้อนมาก ข้าพเจ้ารักษาศีลไม่เคยกินปลาด้วยกันตลอดชีวิต ด้วยความสัจย์นี้ขอท่านจงให้ฝนตกลงมาเถิด "

แล้วกล่าวคาถาว่า

" ปัจชนนเทพ ท่านจงคำรณคำรามให้ฝนตกมา

ทำลายขุมทรัพย์ของฝูงกา ทำฝูงกาให้ได้รับความเศร้าโศก

และช่วยปลดเปลื้องข้าพเจ้าและหมู่ญาติ ให้พ้นจากความเศร้าโศกเถิด

"

ฝนทำใหญ่จึงตกลงมาช่วยชีวิตสัตว์ให้รอดพ้นจากความตายได้

=คุณของศีลสามารถช่วยเหลือชีวิตของผู้อื่นให้รอดพ้นจากความตายได้=

กัณฑลลชาดก

นกหัวขวานตายเพราะไม้แก่น

ชาดกว่าด้วยเรื่องนกหัวขวานตายเพราะไม้แก่น พระเทวทัตคิดจะตั้งตนเป็นพระศาสดาเสียเอง จึงคิดอุบายกรรมเพื่อให้ผู้คนหมดความเลื่อมใสในองค์พระศาสดา

เรื่องย่อมีอยู่ว่า ในครั้งนั้นพระศาสดาทรงสดับว่า พระเทวทัตได้เลียนเอาอย่างพระสุคต จึงตรัสว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลายเทวทัตเลียนอย่างเรา ถึงความพินาศ มิใช่ในบัดนี้เท่านั้น แม้เมื่อก่อนเทวทัตก็ได้ถึงความพินาศมาแล้ว ทรงนำเรื่องอดีตมาตรัสเล่า

ในสมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถี ทรงปรารภพระเทวทัตผู้เลียนแบบอย่างพระองค์แล้วถึงความพินาศ ได้ตรัสอดีตนิทานมาสาธก ว่า...

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว พระโพธิสัตว์เกิดเป็นนกหัวขวานชื่อขิรวนิยะ เทียวหากินอาหารอยู่ในป่าไม้ตะเคียนแห่งหนึ่ง มีเพื่อนนกหัวขวานตัวหนึ่งชื่อกัณฑลละ เทียวหากินอาหารอยู่ในป่าไม้ทองหลางแห่งหนึ่ง

ในวันหนึ่ง นกกันทลกะมาหานกขิรวนิยะที่ป่าไม้ตะเคียน นกขิรวนิยะดีใจที่เพื่อนมาเยี่ยมจึงพาเพื่อน ไปที่ต้นตะเคียนต้นหนึ่ง ใช้จะงอยปากเคาะต้นตะเคียนคาบตัวหนอนให้เพื่อนกินอย่างอร่อย นกกันทลกะเห็นเพื่อนส่งอาหารมาให้กิน ก็คิดอยากจะลองหากินแบบเพื่อนดูบ้างจึงพูดขึ้นว่า

"สหาย อย่าได้ลำบากเลย เราจะหากินในป่าตะเรียนด้วยตัวของเราเอง"

นกขิรวนิยะพูดห้ามว่า "สหาย ท่านเคยหากินอยู่แต่ในเขตป่าไม้ไม่มีแก่น ไม้ตะเคียนเป็นไม้มีแก่น ท่านจะไหวหรือ?"

นกกันทลกะพูดว่า "เราก็นกหัวขวานเหมือนกันกับท่านนี่"

ว่าแล้วก็ผลุนผันไปเอาจะงอยปากเคาะต้นตะเคียนต้นหนึ่งสุดแรงเกิดดัง "ป๊อก ๆ ๆ" ทันใดนั้นเองจะงอยปากของมันได้หักทันทีตาทะลักออกหัวแตกตกจากต้นไม้ลงพื้นดิน นอนคืบไปมาได้ร้องถามก่อนสิ้นใจว่า

"สหาย ต้นไม้ที่มีใบละเอียด มีหนามนี้เป็นต้นอะไร เราจะเพียงครั้งเดียว ทำให้สมองไหลหัวแตกเสียแล้ว"

นกขิรวนิยะได้ร้องตอบเป็นคาถาว่า

"นกกันทลกะ เมื่อเจาะหมู่ไม้ในป่าได้เคยเที่ยวเจาะแต่ไม้แห้งที่ไม่มีแก่น ภายหลังมาพบต้นตะเคียนซึ่งมีแก่น โดยธรรมชาติ ได้ทำลายกระหม่อมที่ต้นตะเคียนนั้นแล้ว"

=อย่าอวดเก่งในสิ่งที่ตนเองไม่ชำนาญ=

คินทุกชาดก

ชาดกว่าด้วยอุบายหนีตาย

ในสมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่วัดเชตวัน เมืองสาวัตถีทรงปรารภ พระปัญญูขบารมีของพระองค์ ได้ตรัสอดีตนิทานมาสาธก ว่า...

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว พระโพธิสัตว์เกิดเป็นพญาวานร มีลิงเป็นบริวารหลายหมื่นตัว อาศัยอยู่ในป่าแห่งหนึ่ง ในที่ไม่ไกลจากหมู่บ้านแห่งหนึ่ง บางคราวก็มีคนมาอยู่ บางคราวก็เป็นหมู่บ้านร้าง ที่กลางหมู่บ้านนั้นมีต้นมะพลับต้นหนึ่ง มีผลสุกอร่อยมากฝูงลิงจะมากินผลมะพลับสุกในคราวที่ไม่มีคนมาอยู่เสมอๆ เพราะติดใจในรสชาติของมัน

ต่อมาในปีหนึ่ง ถึงฤดูมะพลับมีผล ได้มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งมาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้น ฝูงลิงก็คิดจะมากินผลมะพลับอีก จึงมอบให้ลิงตัวหนึ่งไปดูแลเอา มันไปดูแลแล้วกลับมาบอกเพื่อนๆ ว่า "ขณะนี้ผลมะพลับกำลังสุกเต็มต้นเลย แต่มีอุปสรรคเพราะมีชาวบ้านมาอยู่ด้วย พวกเราจะทำอย่างไรดี" พวกลิงพอทราบว่ามีผลมะพลับสุกก็กระตุ้นความอยากกินยิ่งขึ้น จึงเข้าไปรายงานพญาวานร

พญาวานรถามว่า "บ้านมีคนอยู่หรือไม่"

พวกมันตอบว่า "มีอยู่ขอรับท่าน"

พญาวานรพุดว่า "ถ้าเช่นนั้น ก็ไม่ควรไป เพราะมีอันตรายมาก"

พวกลิงเสนอว่า "พวกเราไปกินในเวลาเที่ยงคืนสิ ชาวบ้านหลับหมดแล้ว อันตรายก็ไม่มี" พญาวานรจึงเห็นด้วย ลิงทั้งฝูงได้ไปแอบอยู่หลังแผ่นหินใหญ่ไม่ไกลจากหมู่บ้านนั้น พอถึงเวลาเที่ยงคืน ชาวบ้านหลับหมดแล้ว จึงพากันไปขึ้นต้นไม้พลับ กินผลมะพลับสุก

ขณะนั้น บังเอิญว่ามีชายคนหนึ่งเกิดปวดท้องถ่ายอุจจาระ ได้ลงจาดเรือนเห็นฝูงลิงกำลังกินผลไม้ไม่อยู่ จึงตะโกนปลุกชาวบ้านให้มาจับลิง ชาวบ้านต่างลุกขึ้นถือหอกถือธนูและอาวุธต่างๆ ยืนรายล้อมต้นไม้พลับไว้ เตรียมการที่จะจับลิงในเวลาเช้าสว่างแล้ว

ฝูงลิงเห็นเช่นนั้น ตกใจกลัวตาย จึงไปหาพญาวานรแล้วปรึกษาว่า "นายท่าน พวกมนุษย์ถือธนู ถือดาบอันคมกริบ พากันมาแวดล้อมพวกเราไว้แล้ว พวกเราจะทำอย่างไรละทีนี้?"

พญาวานรพุดปลอบใจฝูงลิงว่า "พวกเจ้าอย่ากลัวไปเลย มนุษย์มีงานมาก ขณะนี้เพิ่งจะเที่ยงคืนเอง อาจจะมีกิจการงานอย่างอื่นมาทำให้มนุษย์ทำก็เป็นได้ ใจเย็นๆ เข้าไว้" แล้วกล่าวเป็นคาถาว่า

"ประโยชน์อย่างใด อย่างหนึ่ง จะพึงเกิดแก่มนุษย์ ผู้มีกิจการงานมาก เป็นแน่ ยังมีเวลาพอที่จะเก็บผลไม้เอามากินได้ พวกเจ้าจงพากันกินผลมะพลับนั้นเถิด"

พญาวานรพูดปลอบใจฝูงลิงไว้เพื่อไม่ได้พวกมันกลั่นใจตาย เพราะความตกใจกลัว แล้วพูดว่า "พวกเจ้านับถึงคู่ตัวว่ามีครบกันไหม" เมื่อพวงลิงรายงานว่า "ลิงเสนกะ หลานของท่านหายไปขอรับ" จึงพูดว่า "ถ้าเช่นนั้นพวกเจ้าไม่ต้องกลัว เจ้าเสนกะจะมาช่วยพวกเราเอง"

ฝ่ายเจ้าลิงเสนกะนอนหลับสนิทอยู่ที่หลังแผ่นหิน เวลาผ่านไปไม่มีใครปลุกพอตื่นขึ้นไม่เห็นลิงตัวใดจึงเดินตามรอยเท้าฝูงลิงไป เห็นชาวบ้านยืนถืออาวุธรายล้อมต้นไม้อยู่ ก็ทราบเรื่องอันตรายเกิดขึ้นแก่ฝูงลิง จึงเดินไปหาหญิงชราคนหนึ่งที่นั่งกรอผ้าอยู่ท้ายเรือนหลังหนึ่ง คว่าคบไฟคู่หนึ่งวิ่งไปจุดหลังคาบ้าน หลังโน้น หลังนี้ไปทั่วหมู่บ้าน

พวกชาวบ้านพอเห็นไฟไหม้บ้านต่างก็ทิ้งอาวุธวิ่งไปดับไฟกันชุลมุน ฝูงลิงได้โอกาสรีบเก็บผลไม้แล้วก็หลบหนีเข้าป่าไป

อุบายเอาชีวิตรอดมีอยู่มากมาย พึงใช้ปัญญาพิจารณาในยามคับขัน จะสามารถเอาชีวิตรอดมาได้